

Onderwerp: Extra toelichting luchtmetingen

Datum: 10/07/2023

Deelnemers:

- Gemeente Zwijndrecht
- Zwijndrecht Gezond
- VMM
- Departement Omgeving
- Lantis
- Natuurpunt Waasland
- Common Ground
- Kabinet minister Demir

Extra toelichting luchtmetingen

Naar aanleiding van de hoge PFOS-luchtmetingen (gemeten tijdens de tweede helft van mei 2023) in de Neerstraat te Zwijndrecht organiseren we een (digitaal) overleg voor de leden van het beheercomité met een toelichting over de meetresultaten en de stappen die naar aanleiding daarvan genomen worden.

Agendapunt	Vorbereiding
Luchtmetingen omgeving 3M	VMM
Handhaving	Departement Omgeving – afd. handhaving - Omgevingsinspectie
Invloed op de gezondheid van de burger	Preventiewerker, departement Zorg

1. Luchtmetingen omgeving 3M

VMM geeft een toelichting over de luchtmetingen in de omgeving 3M. De monitoring van PFAS gebeurt door een aantal meetposten. Deze zijn allemaal actief en bestaan uit twee types metingen:

- Fijn stof filters meten zwevend stof
- Depositie kruiken meten de PFAS die neervalt uit de lucht.

2-wekelijks gaat iemand de fijnstof filters ophalen, 4-wekelijks worden de kruiken opgehaald. De PFAS-concentraties worden zowel voor de kruiken als voor de filters door VITO bepaald in het labo. De resultaten van de metingen ontvangen we binnen de maand na binnenbrengen van de stalen.

Het doel van deze PFAS op stofmetingen is om een jaargemiddelde concentratie te gaan vergelijken met een toetsingswaarde voor chronische blootstelling. Het is dus niet de bedoeling om te toetsen aan de individuele waarden (2-wekelijkse gemiddelden). Voor de depositiemeetwaarden zijn er nog geen toetsingswaarden, deze meetwaarden worden gebruikt om tendensen op te volgen en als input voor risicobeoordelingen. Daarnaast zijn er

ook continue fijn stofmetingen (zonder filters). Hier wordt er geen PFAS gemeten, maar enkel fijn stof. Dit is een meetnet om de Oosterweelwerf op te volgen en snel te kunnen reageren als er veel stofvorming is. Gezien de PFAS-meting op stof in de Neerstraat zodanig hoog was, kan het jaargemiddelde niet meer onder de toetsingswaarde liggen. Deze situatie zorgt er dus voor dat we actie moeten ondernemen om de situatie te mitigeren. Dit was de hoogste waarde op een meetpost sinds het begin van de metingen (juli 2021). In februari 2023 was er bij een andere meetpost, net ten NO van de waterzuivering van 3M in een niet bewoonde zone ook één hoge waarde. De daaropvolgende metingen op die locatie waren echter beduidend lager. Door windrichting en windsnelheid tijdens de periode van hoge metingen te bekijken, kan de locatie van de bron of bronnen achterhaald worden. Beide hoge metingen lijken richting dezelfde zone te wijzen.

We vermoeden dat er zwaar gecontamineerde deeltjes zijn opgepikt door de combinatie van droogte en sterke wind. Dat kunnen zowel verontreinigde bodemdeeltjes, maar evenzeer ook waterdeeltjes van de waterzuivering zijn. Zo is geweten dat lange keten PFAS (zoals PFOS) zich opconcentreren in schuim (dat gevormd kan worden in een waterzuiveringsinstallatie).

Vanuit diverse partijen kwam de vraag waarom er pas begin juli gecommuniceerd werd. Enerzijds kwam dit door de tijd voor de monsternamen, transport en analyse, anderzijds moesten we eerst zeker zijn of de metingen wel betrouwbaar waren. Daarna gingen we op zoek naar wat er aan de hand was, welke maatregelen er konden genomen worden en wat de gezondheidsimpact was. We streven naar een goed doordachte en volledige communicatie.

2. Handhaving

Vanuit de afdeling Handhaving - Omgevingsinspectie van het Departement Omgeving wordt er een toelichting gegeven over wat er al gedaan is, vóór de hoge metingen, en welke stappen er ondernomen zijn, na de hoge metingen over handhaving.

De vermoedelijke bron moet gezocht worden tussen meetpost ZD08 en ZD11; hier zijn drie terreinen te onderscheiden waar de oorzaak van de hoge stofmetingen mogelijks kan liggen. De oorzaak ligt, volgens VITO, binnen één km rond het meetpunt.

- Terrein Lantis, langs de E34: momenteel ligt hier geen vervuilde grond meer aan de oppervlakte; alles op deze locatie is afgevoerd voor half mei. Het is ook steeds gemeld wanneer er transporten plaatsvonden. De afbraak van de fietsbrug vond na de metingen plaats (begin juni). Bovendien is deze zone in maart 2023 hydraulisch ingezaaid. Het inzaaien zorgt voor een afdeklaag waardoor stofvorming maximaal vermeden wordt.
- Driehoek voor de draad van 3M, in het beheer van Lantis: hierop ligt enerzijds nog een laag propere grond, afkomstig van de vroegere TOP-grondhopen (deze werden niet geheel afgegraven om zeker geen verontreinigde bodem mee af te voeren en uit te spreiden), anderzijds werd deze zone behandeld met hydroseeding (waarbij oppervlakken met een mengsel van water, lijm, meststof, kiemversneller en zaden wordt bespoten). Uit een terreinbezoek op 9 juli bleek dat er (owv droogte) onbegroeide plekken zijn, maar er was wel een harde korst gevormd waardoor opwaaiing van stof ook voorkomen wordt, tenzij er met zwaar materiaal over het terrein gereden zou worden.
- 3M terrein: uit de werfverslagen blijkt dat tijdens de grondverplaatsing op dit terrein het stofbeheersingsplan is gevolgd (banden wassen, constante verneveling). De afvoer van vervuilde gronden is gestopt op 25 mei. Voor de bouw van een nieuwe waterzuivering werden begin juni ook bomen geroid.

Handhaving gaat ook in op de melding van de waterzuivering als mogelijke bron. Deze bron werd reeds onderzocht via metingen in het verleden. Die metingen wezen niet op onaanvaardbare uitstoot, maar preventief werd toen reeds beslist om de waterzuiveringsreservoirs waar nevel/schuim kan ontstaan af te dekken met drijvende platen.

Momenteel is het nog onduidelijk wat de exacte oorzaak is, gezien de activiteiten binnen deze drie terreinen beperkt waren tijdens de hoge metingen. Omwille van het feit dat er nog onduidelijkheid is over de juiste bron, werden geen bestuurlijke of veiligheidsmaatregelen opgelegd. De veiligheidsmaatregel van oktober 2021 blijft evenwel van kracht, waarin o.a. staat dat 3M alle nodige maatregelen moet nemen om diffuse emissies te beperken.

Zowel bij Lantis als 3M zijn er al wel diverse bijkomende preventieve maatregelen aangemaand om bijkomende blootstelling zo veel mogelijk te voorkomen. In de komende periode gaat de meetfrequentie opgedreven worden en zullen bijkomende meetpunten geplaatst worden. Lantis heeft reeds gereageerd op de aanmaning dat er opnieuw zones behandeld worden met hydroseeding. 3M heeft vanaf vrijdag ook bijkomend ingezet op het natmaken van open grond. De uitvoering van deze maatregelen wordt nauwgezet opgevolgd door de inspecteurs.

Na de toelichting werden enkele vragen gesteld:

- In februari was er ook een overschrijding van de luchtmetingen in het gebied van Blokkersdijk (Speciale Beschermingszone – Natura 2000) en werden noch eigenaar, noch beheerder daarvan op de hoogte gebracht. Overschrijdingen in o.a. ZD11 moeten even ernstig genomen worden als in bv ZD08 en moeten dezelfde procedure krijgen. Daarnaast is het terrein van 3M ook volledig droog en zeer sterk vervuild (met >8.000 µ/kg ds PFOS in de bodem). De grondwatertafel is laag doordat bij de bemaling sedert 2022 de retourbemaling van gezuiverd water nog niet gestart is. De droogte zorgt voor stofverplaatsing dat in de richting van de Neerstraat kan zorgen voor deze metingen. Vanuit het Beheercomité wordt er ingebracht dat er reeds sedert eind 2022 bemaling is in de zuidelijke strook van het 3M-terrein zonder retournering van het water, in een zone met zeer hoge PFAS-waarden in de bodem. Daardoor is de zandige bodem uitgedroogd en kan het zijn dat er verwaaiing plaats vindt (bij NO-wind naar ZD08 en bij ZW-wind naar ZD11). Daarbij worden volgende aanbevelingen gegeven: Bij elke bemaling verplicht retourneren van het gezuiverde water opleggen (ter plaatse of in de omgeving), om het (grond)water op peil te houden; brongerichte aanpak (de meest vervuilde plaatsen zoals 3M, Palingbeek en Blokkersdijk eerst aanpakken) bij de voorzorgsmaatregelen en de sanering om hercontaminatie van de andere (of reeds gezuiverde) delen te voorkomen; een gelijklopende saneringsaanpak van bodem en (grond)water toepassen.
 - o Handhaving: Op dit moment is de bemaling nog beperkt; het betreft een proefopstelling. Voor de hydrologische barrière zal een grotere, meer permanente installatie in gebruik worden genomen. Deze hydrologische barrière kadert in een bodemsanering die door Ovam opgevolgd wordt; of retourbemaling voorzien is, dient bij Ovam nagevraagd te worden.
 - o VMM: De overschrijding van februari 2023 in Blokkersdijk kwam van een meetpost die pas sinds die maand (de depositiemeting stond er al, maar de meting op stoffilters niet) werd ingezet waardoor er geen vergelijkingsbasis was. De meetpost stond ook in een zone waar er geen toetsingswaarde voor blootstelling geldt. Kort daarna zagen we de metingen op die locatie opnieuw zakken. De reden waarom we de huidige metingen in de Neerstraat publiek hebben gemaakt is omdat de meting in de tweede helft van mei ze hoog was dat de lange termijn toetsingswaarde in 2023 al zeker overschreden zou worden en de meting in woongebied plaatsvond. We komen naar buiten met meetresultaten als we voldoende zeker zijn dat er iets aan de hand is. In februari was dit niet het geval.
- Zijn er bepaalde maatregelen die we extra kunnen nemen naast de no-regret maatregelen. Daarnaast is er ook heel wat braakliggend terrein.
 - o Handhaving: op de site van Lantis is alle vervuilde grond afgegraven en een propere toplaag uitgespreid; ook is er met hydroseeding gewerkt.
- Vanuit het kabinet vinden we dit voorval jammer. Is natspuiten voldoende met de droogte van dit moment? Zijn er nog andere maatregelen die we kunnen nemen. We moeten toch zeker zijn dat dit voldoende is en dat we extra maatregelen kunnen nemen? Kunnen we preventief optreden zonder dat we de concrete oorzaak kennen?
 - o Handhaving: op dit moment ligt er een harde laag op het terrein. Daarnaast ligt er onder de harde laag nog enkele tientallen centimeters propere grond. Het herhalen van de hydroseeding,

besproeiing e.d. wordt nauwgezet opgevolgd, evenals de overige punten uit de gegeven aanmaning. Hoewel de bron nog onduidelijk is, hopen we in de volgende metingen toch al een gunstige evolutie te zien.

Lantis bevestigt dat de hydroseeding wel opnieuw zal uitgevoerd worden om niets aan het toeval over te laten.

- Momenteel wordt er gekeken naar terrein van Lantis en 3M. Zijn er nog andere pistes die onderzocht worden, bijvoorbeeld werken van een nutsmaatschappij?
 - o Handhaving: Voor zover we op de hoogte zijn, zijn er geen werken tussen terrein 3M/Lantis. We hebben ook andere pistes onderzocht: landbouwer, paarden, ... Maar deze pistes hebben we opnieuw uitgesloten. De windrichting geeft ook duidelijk aan dat de bron op één van de 3 vermelde terreinen gezocht moet worden.
- De metingen in het VITO rapport van 2021 (PFAS-website Vlaanderen) tonen aan dat het meetstation in de Neerstraat altijd consequent hoger metingen heeft dan andere meetstations. Deze metingen zijn wel van een andere orde maar toch consequent hoger. De vraag ligt hier dus langer op tafel vanwaar de concrete bron komt. Is er niet meer actie nodig om een consequenter en performanter meetnet te hebben.
 - o VMM: Er is inderdaad een duidelijke gradiënt in de luchtmetingen merkbaar. Hoe verder van de site, hoe minder uitstoot we krijgen. We proberen zoveel mogelijk de stofverspreiding te vermijden door de maatregelen, al zal er altijd wel een stofverspreiding blijven gezien de werken en andere stof verspreidende activiteiten. Het is dus een combinatie van maatregelen en opvolgen via metingen om blijvend bij te sturen waar nodig. Voor de brondetectie van deze hoge meetwaarde is inderdaad extra meetapparatuur en frequenter meten noodzakelijk.
- Is er een correlatie tussen de fijnstof metingen en de PFAS-metingen? Dit kan ervoor zorgen dat de burger een waarschuwing krijgt voorzien in plaats van weken nadien.
 - o VMM: We onderzoeken dit doorlopend. Op het moment dat er een alarm is gaan we het PFAS-staal van die 48u apart analyseren om te onderzoeken of er dan ook effectief meer PFAS aanwezig was tijdens die dagen. Momenteel lijkt de correlatie niet duidelijk aanwezig. Het was zelfs zo dat er tijdens de 48u met een stofpiek gemiddeld lagere PFAS-concentraties in de stalen aanwezig waren dan gemiddeld over de andere dagen in die meetperiode.
- Waar worden er meetposten bijgeplaatst?
 - o VMM: Er worden meetposten bijgeplaatst tussen ZD11 en ZD08. In die regio zoeken we naar een mogelijke bron.
- Hoe gebeuren controles bij 3M?
 - o Handhaving: Inspectie komt meestal zonder vooraankondiging langs bij zowel Lantis als 3M. Tijdens deze bezoeken kunnen er bv. stalen worden genomen. Daarnaast wordt er bv. nagevraagd welke maatregelen zijn genomen als er een hogere stofmelding is.
- Er is de afgelopen periode ook veel gehoord. Gras bevat heel wat hoge concentraties PFAS. Kan dit een oorzaak zijn?
 - o Handhaving: Er is nagevraagd bij VITO en het is een onwaarschijnlijk scenario dat er langere ketens, zoals PFOS, via verdamping in onze lucht terecht komen. Bij het hooien kan wel stof vrijkomen; of dat een mogelijk scenario is, zou onderzocht moeten worden.
- Kunnen we door de samenstelling van de luchtverontreiniging (soort PFAS) inzicht krijgen in de mogelijke bron? Of is het mogelijk om markers (bv. kleurstof) aan te brengen om bron te traceren?
 - o VMM: Het vergelijken van de PFAS-samenstelling is een moeilijke oefening. Er is veel variatie in de samenstelling van de bodem en hierdoor is het moeilijk om een 'fingerprint' te bepalen.
 - o VMM: Werken met markers is geen gangbare techniek. Het meest succesvolle is om op kortere termijnen te meten en de mogelijke bronnen te omsingelen met meetpunten. Op deze manier krijgen we pollutierozen. Daarnaast legt HH sowieso extra maatregelen op om preventief op te treden tegen mogelijke verontreiniging.
- Het stofactieplan en de stof metingen zijn voornamelijk in de buurt van de Oosterweelwerf. Moeten er geen bijkomende meetpunten komen?

- VMM: De stofmetingen zijn voornamelijk uitgezet vanuit de idee dat elke vorm van overmatige stofvorming in het met PFAS verontreinigde gebied moet vermeden worden, in de eerste plaats denken we dan aan de Oosterweelwerken. Zo kunnen we ingrijpen en kunnen extra maatregelen genomen worden voor bepaalde stofvormende activiteiten of kunnen activiteiten stopgezet worden. In de aanmaning die aan Lantis en 3M is overgemaakt, is ook bepaald dat men nu ook een plan moet uitwerken voor het stopzetten van bepaalde activiteiten telkens dat de meteo ongunstig is.
- Wat moeten de inwoners doen bij stofvorming, bijvoorbeeld van bewegingen in het landbouwgebied?
 - Departement Zorg: Als je stof ziet, is dat niet het stof waar over we het hier hebben. Maar als er stofvorming is, kan het helpen om de ventilatie te regelen zodanig dat het stof niet binnengetrokken wordt. Daarnaast is kuisen met nat een goede maatregel.

3. Invloed op de gezondheid van de burger

Amber Smets is aangesteld als preventiewerker, het lokale aanspreekpunt voor burgers en organisaties. Vanuit gezondheidsoogpunt weten we nu dat de bron gestopt is. We proberen incidenten als deze te vermijden. Helemaal voorkomen is moeilijk. Er wordt benadrukt dat het belangrijke is om de no-regretmaatregelen te blijven volgen als burger. Dit zijn maatregelen die de burger zelf in handen kan nemen om hun blootstelling te beperken. Overzicht van de no-regret maatregelen zijn te vinden op de [PFAS-Vlaanderen website](#). Daarnaast moet men ook bewust zijn dat PFAS een risico is, maar niet het risico. Blindstaren is hier niet aan de orde.

Na de toelichting werden enkele vragen gesteld:

- De no-regret maatregelen zijn niet overtuigend meer en verliezen aan kracht. Hoe gaan we hier mee om?
 - Departement Zorg: We werken eraan om de situatie onder controle te krijgen en zo weinig mogelijk incidenten als deze te veroorzaken door heel wat maatregelen. Als burger is het van belang om de no-regret maatregelen op te volgen, zeker om de volgende generatie te vrijwaren.

Vervolgens werden er enkele adviezen geformuleerd vanuit het Beheercomité:

- Informatie zo snel mogelijk verspreiden met eventueel preventieve maatregelen
- Opmaken van een folder met nuttige informatie en goede opvolging wat er aan het gebeuren is geeft het meeste vertrouwen. We moeten ervoor blijven zorgen dat het draagvlak blijft bestaan.
- Duidelijkheid waar de informatie terug te vinden is. Niet iedere bewoner van Zwijndrecht weet waar deze resultaten terug te vinden zijn.
- Benoemen wat de consequenties zijn, ongeacht de kostprijs.
- Doelgroepen (zoals bijvoorbeeld een crèche) waarnaar we extra moeten communiceren. Voor vele inwoners is de boodschap nog onvoldoende doorgedrongen.